

Plikten framför allt

Det valspråk, som kung Gustaf VI Adolf vid sitt trontillträde 1950 gjorde till sitt, var typiskt för honom. Det innehöll inga stora och klingande ord. I stället konstaterade det lugnt, att en konungs skyldigheter går före hans rättigheter, att han på sin utsatta plats har att vara ett föredöme för andra i att fullgöra sina åligganden, att arbetet har sin tid och nöjet sin. Han svarade upp till sitt valspråk.

När kung Gustaf Adolf efterträdde sin far, Gustaf V, var han nästan på dagen 68 år gammal. Andra stiger vid den åldern åt sidan efter fullgjord livsgärning. Kungen började den officiella delen av sin. Tidigare hade han länge deltagit i skötseln av det begränsade avsnitt av riksstyrelsen, som lämnats i kungamaktens händer. Det var ej utan betydelse hur det förvaltades. Någon upprepning av 1914 års händelser, i vilka dåvarande kronprinsen som ung man stod vid sin fars sida, men utan eget ansvar, kunde det aldrig mera bli fråga om. Under andra världskriget var kronprinsen sin fars nära rådgivare. Vad som försiggick i Norge och Danmark visade otvetydigt vilken roll en rakryggad man och konung kan spela som symbol för sitt lands sammanhållning och vilja att överleva i frihet. Skulle det värsta ha inträffat också hos oss, råder ingen tvekan om att kronprinsen som stöd åt den gamle kung Gustaf skulle ha bestått sitt prov.

Nu behövdes aldrig detta, och kronprinsen fortsatte sitt tillbakadragna liv till den kulna oktoberdag, då Gustaf V gick bort. Själv gammal, om hans ålder skulle mätas med vanligt mått, trädde den nye kungen

till verket. Han klagade aldrig över trötthet; ingen annan kunde klaga över det sätt, på vilket han fullgjorde sin uppgift. Först 90-årig nämnde han, liksom i förbigående, att hans tid gick mot sitt slut. Med takt och kunnighet vårdade han sitt värv. Med självklart enkel värdighet uppbar han sin ställning. Hr Erlander, som var statsminister under större delen av konungens regeringstid, har vittnat om hur denne med klokhet och med det omdöme, som lång erfarenhet ger, följde styrelsens åtgärder, utan att han någonsin gjorde ett försök att påverka dem. Om den nytta som konungen gjorde vårt land i internationella sammanhang, vid statsbesök här hemma och i utlandet och måhända också på mindre framträdande sätt, får eftervärlden anledning att tala.

Vid sidan av sitt officiella liv odlade kung Gustaf Adolf egna, högt kvalificerade intressen. De kungl akademiernas gemensamma hyllning på hans 90-årsdag talade tillräckligt därom och var på intressant sätt överdriven. Som i huvudsak självutbildad och gedigen vetenskapsman tyckte han om att bli tagen på allvar. Någon vördnad för det kungliga i sina vetenskapliga omdömen eftersträvade han ej. Han hade fenomenalt minne och stor beläsenhet, och han utvecklades till en polyhistor av mått. Han ansåg måhända att han hade skyldighet att följa med på områden, som egentligen låg honom fjärran. Att hans stora intresse var fornforskning var säkert. Med arkeologer talade han med full rätt som en jämlike.

Hans liv var ej utan prövningar. När

Beril till Sofiero

kronprinsessan Margareta dog den 1 maj 1920, sade Hjalmar Branting i sitt tal på Gärdet att solen slocknat i kungaborgen. Drottning Louise gick bort, och kungen blev ensam sina sista åtta år. Hans äldste son hade omkommit i en flygolycka. I sin näst yngste fick han däremot en hjälp i sina offentliga plikter: prins Bertils namn bör ej lämnas onämnt. Han fick även glädjen att uppleva att hans sonson, vår nuvarande konung, hann växa upp.

Sin sista sommar upplevde han bland

blommorna på Sofiero, en åldring som icke fruktade hösten. Hans läkare diskuterade hans sjukdom och dess behandling med honom. Han förstod sin situation. "Min Far är realist", sade prins Bertil till tidningsmännen utanför sjukhuset. Längre än någon kunnat tro vara möjligt kämpade hans kropp emot det oundvikliga. När han småningom somnade in i en sömn, som blev allt djupare, kunde han göra det med gott samvete: han hade gjort sin plikt, framför allt annat.